

editorial

EQUITAT I EXCEL·LÈNCIA

Les tesis neoliberals que aquests darrers temps sotgen el sistema educatiu català i espanyol suposen una seriosa reconfiguració tant de la funció social de l'escola com dels processos pels quals els nois i les noies construeixen la seva identitat individual i socialitzen aquest procés de construcció. L'exemple més clamorós, aquell que ens apareix en els mitjans de premsa i que forma part de la cultura de l'espectacle de les tertúlies radiofòniques o televisives, el trobem en les propostes d'escolarització diferenciada segons el sexe. És aquest, un exemple evident i d'una claredat discursiva patent; però m'atreviria a dir que no és res més que la punta visible d'un iceberg que amaga creences i transformacions de calatge contundent.

La triada clàssica que estableix les relacions de transformació i mútua influència entre alumnes(s), mestre/professor i continguts està essent fortament qüestionada, o no només qüestionada, sinó totalment segada des de la insistència, quasi frenètica, en fer recaure les estratègies d'ensenyament (i la millora dels resultats acadèmics) de manera fonamental en la relació docent-continguts. El que cal, se'ns insisteix, és saber ensenyar bé continguts específics. Ningú nega la capitalitat de la programació didàctica, ni la importància del què ensenyar, però és igualment important com i quan fer-ho, incorporant en aquests "com" i "quan" als aprenents. Avui, com ahir i demà, els aprenents aprenen en la mesura que incorporen les noves informacions, els nous coneixements, lògicament estructurats, als seus esquemes de coneixements. I en aquest procés, el paper dels aprenents resulta fonamental, com ho és també, insisteixo, el del docent i el dels propis continguts. D'aquí les interrelacions entre tots tres, d'aquí la triada.

Aïllar a l'aprenent (l'alumne, el no expert...) del seu paper en allò que se li ensenya, i fer recaure l'èxit o el fracàs de l'aprenentatge, que no de l'ensenyament, bàsicament, en la conseqüència de les habilitats, destreses o capacitats intel·lectuals de l'individu, porta a haver de plantejar les relacions entre desenvolupament i aprenentatge (entre ensenyament i construcció de la identitat) al marge de la relació entre les característiques de l'individu amb les característiques de l'entorn, o sigui al marge de les restriccions, o no, que es donen o apareixen en entorns determinats i dels funcionaments (graus d'autonomia i presa de decisions).

Aïllat el subjecte i les seves dificultats, el sistema educatiu en resta al marge, es restringeix la seva incidència en la resposta i els resultats d'alguns alumnes, doncs esdevé una "conseqüència" d'"allò" personal, un "inevitable" que condiona el seu desenvolupament. En conseqüència, els enfocaments de caràcter assistencial i terapèutic tornen a estar a l'ordre del dia. Les dificultats d'alguns alumnes, explicitades des del trastorn individual, afavoreixen l'emergència dels tants per cents, del tant per cent de TDAH a l'aula, del tant per cent de dislèxics a l'aula, del tant per cent de... I així, els "imponderables" del subjecte condemnen a l'ostracisme una mirada més complexa i multidimensional en la que allò biològic s'explica en allò psicològic i social. La resposta i els recursos, cada vegada més especialitats, individualitzats i específics, es plantegen fora de l'escola, fins i tot al marge de l'escola, entesos com recursos o respostes "mèdiques" o de difícil translació a la vida diària de l'aula.

Però, allò que queda submergit en les parts no visibles de l'iceberg no és només el paradigma de la casuística individual o el determinisme de la construcció de la identitat individual (plantejaments que en aquests darrers temps envaeixen tant la valoració com l'atenció o la formació dels professionals educatius) sinó la creença i el convenciment de que la possibilitat d'excel·lir per part d'aquells alumnes no diferenciats per les "dificultats" queda compromesa pel fet de fer-ho "tots" junts, diferenciats o no.

La segregació està servida en safata de plata i l'excel·lència dels alumnes que "poden" l'objectiu perseguit. Quin és, però, el preu en termes d'equitat?

L'excel·lència del sistema és poder donar resposta a cadascun dels aprenents en funció de les seves necessitats afavorint el màxim desenvolupament personal. L'aprenentatge continua essent la clau per al desenvolupament personal i per a la construcció de la identitat individual i social del subjecte. L'excel·lència del sistema es mesura en la seva capacitat per donar resposta a tots. No hi ha excel·lència sense equitat.

Joan Serra Capallera